

„Special relationship“ mezi USA a UK

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Počátky vztahu – válka za nezávislost USA

- V Severní Americe se nacházely ve 2. pol. 18. stol. důležité britské kolonie
- Ztrátou USA je Velká Británie potupena na mezinárodní scéně
- Britové zprvu nechtějí nezávislé USA vůbec uznat a snaží se je ztrestat, kde mohou (VB uděluje nezávislost 1783), ještě roku 1812 následuje další válka, která končí patem

Pilíře „special relationship“ – I. právní systém

- Americké právo bylo vybudováno na základech britského právního systému (common law) – právo utvářené soudy prostřednictvím precedentů (kontinentální právo naopak stojí na souboru právních norem)
- Obyvatelé obou států sdílejí podobné hodnoty a přesvědčení

Pilíře „special relationship“ – II. ekonomické vztahy

- Velká Británie je největším investorem v USA \$540 mld., >15 % všech PZI v USA
- USA největším investorem ve Velké Británii \$750 mld. (1/4 všech jejich investic v Evropě a 12 % všech amerických investic na světě)
- Zdroj: U.S. Chamber of Commerce, 2019, <https://www.uschamber.com/international/europe/us-uk-business-council/us-uk-trade-and-investment-ties> [11. 3. 2019]

Pilíře „special relationship“ – II. ekonomické vztahy

- USA od VB v minulosti získaly:
  - Britské know-how
  - Britské investice
  - First Bank of the United States, jež byla zformována roku 1791 dle předlohy Bank of England
  - Naopak Velká Británie se podílela na financování výstavby železnic

Pilíře „special relationship“ – II. ekonomické vztahy

- Klíčové sektory pro britské exportéry do USA: Chemický průmysl a těžký strojírenský průmysl, vyváží se také automobily, farmaceutické produkty, zdravotnická a optická zařízení, potraviny (nejvíce tzv. „snack food“)
  - Obchod USA a VB v roce 2017 – USA v přebytku obchodní bilance 15,9 miliard USD.
  - USA vyvezly do Velké Británie zboží a služby v hodnotě 125,9 miliard USD, což je druhý největší zdroj dovozu ve Velké Británii.
  - USA dovezly z Velké Británie zboží a služby ve výši 110 miliard USD; USA jsou zdaleka největším britským exportním trhem.
- USA dováží do VB: Letadla, drahé kovy, stroje, minerální paliva, potraviny (nejvíce kategorie pivo a víno)

Pilíře „special relationship“ – III. Bezpečnost a diplomacie

- Spojenci v obou světových válkách
- FDR a Winston Churchill si uvědomovali potřebu blízké vojenské spolupráce
- Americké společnosti hrají také důležitou roli ve vyzbrojování Britských ozbrojených sil

Pilíře „special relationship“ – III. Bezpečnost a diplomacie

- Strategické spojenectví, sdílení informací a technologií
- VB dokázala sestavit svou jadernou bombu i díky technologiím poskytnutým USA
- Oba státy zakládajícími členy mezivládních organizací jako je NATO, WTO nebo G8 (G7)

Special relationship

- Míra vztahu záleží také na osobnostech: Vztah Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana
- Mají podobný postoj v různých otázkách
  - Odmítají politiku détente (viz dále)
  - Kladou důraz na volný trh s minimem regulací, nízké zdanění
  - Měli i dílčí neshody (např. v otázce potratů byl Reagan více konzervativní)

Special relationship

- Dalším příkladem může být tandem George Bush mladší a Tony Blair
  - Jejich role v událostech po 11. září 2001, resp. společný pohled na boj proti terorismu (a na násilné instalování loutkových vlád v různých zemích), zejména pokud jde o válku v Iráku; Blairovi se hanlivě přezdívalo „Bushův pudl“

80. léta v mezinárodních vztazích

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Změny na „Západě“

- 1979: premiérkou Velké Británie M. Thatcherová
- 1981: prezidentem USA R. Reagan
- Mají mnohem tvrdší postoj vůči SSSR a komunismu ve světě, než jejich předchůdci (konec s détenté)
- Reagan chce Sovětský svaz uzbrojit

SSSR po Brežněvovi

- 1982 umírá Leonid Iljič Brežněv, nástupcem je Jurij Vladimirovič Andropov, který má snahu provést reformy (ty SSSR potřebuje)
- Snažil se bojovat s korupcí a reformami nastartovat růst produktivity i celé ekonomiky
- Velmi záhy zemřel

K. U. Černěnko

- Andropov ale brzy umírá a jeho místo zaujme konzervativní komunista Konstantin Ustinovič Černěnko – na nejvyšší post se vůbec nehodil, byl sice slušný, měl rád poezii a přírodu, ale byl nerozhodný, málo inteligentní, slabý fyzicky i psychicky
- Zdroj: Коммунистическая партия Советского Союза, 1973, [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Konstantin_Chernenko_\(retouched\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Konstantin_Chernenko_(retouched).jpg) [11. 3. 2019]

Nástup „minerálního tajemníka“

- Michail Sergejevič Gorbačov – 1985 generálním tajemníkem KSSS
- Perestrojka (nejdříve autoritativní fáze – například protialkoholní kampaň, potom liberální zabývající se také ekonomickou reformou)
- → výsledek „katastrojka“
- Glastnosť (otevřenost) – mluví se nyní o věcech, které byly dříve tabu

Gorbačov zahraniční politika

- Vidí, že SSSR nedokáže držet krok se západními státy (s USA) ve zbrojení
- Snaha si západní státy udobřit prostřednictvím diplomatických jednání
- Jednání v Reykjavíku nebyla úspěšná, ale otevřela cestu k dohodě o likvidaci raket středního a krátkého doletu z roku 1987

Gorbačov a Reagan signují smlouvu o likvidaci raket středního a krátkého doletu v Bílém domě, 1987

Zdroj: White House Photographic Office, 1987, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reagan_and_Gorbachev_signing.jpg

[11. 3. 2019]

SSSR a jeho satelity za Gorbačova

- Vleklá a problematická válka v Afghánistánu
- Sinatrova doktrína 1988, opuštění Brežněvovy doktríny: sovětské satelity ve východní Evropě, ať si rozhodují o svých vnitřních otázkách samy
- Ne všude sdíleli Gorbačovovo reformní nadšení, třeba NDR si dál zachovávala konzervativní kurz vedený Erichem Honeckerem

Afghánský problém

- 1979: SSSR okupují Afghánistán za účelem podpory místních komunistů
- Vleklá válka s oběťmi v řádech milionů, ale bez úspěchů
- Konec angažmá SSSR v 1989, ale válka pokračuje a zvítězí v ní síly džihádistů

USA ve válce v Afghánistánu podporovaly džihádisty proti SSSR, tady s jejich představiteli sedí Reagan v Bílém domě, únor 1983; opozici proti SSSR představovaly i různé maoistické skupiny podporované Čínou, zdroj: Michael Evans, 1983, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reagan_sitting_with_people_from_the_Afghanistan-Pakistan_region_in_February_1983.jpg [11. 3. 2019]

Některá další ohniska neklidu v 80. letech

- V roce 1982 Argentina obsadila britské Falklandy, ale VB si je vybojovala zpět. Prohra Argentinců ve válce uspořádala konec vlády tamní junty
- V roce 1983 provedla americká armáda akci proti marxistické vojenské diktatuře na Grenadě podporované Kubou
- V letech 1980–1988 se rozhořela válka mezi Íránem a Irákem, počet obětí se mohl vyšplhat až do milionů

Hroucení se komunistických režimů

- V Polsku musí jednat režim s opozicí už od 2/1989, v červnu 1989 volby – vítězí Solidarity; Prvním prezidentem post-komunistické Polské republiky byl Wojciech Jaruzelski, dosavadní vůdce polských komunistů, voják a velmi kontroverzní osoba
- Maďarsko jaro 1989: Uvolnění Kádára z funkcí, Viktor Orbán – skončujeme s komunismem a pryč s vojsky SSSR; nová ústava 10/1989, vyhlášení 3. maďarské republiky
- NDR: lidi utíkají přes Maďarsko na Západ, Berlínská zeď padá 11/1989

Hroucení se komunistických režimů

- Bulharsko: 11/1989, demonstrace proti devastaci životního prostředí – volání po demokracii, odstupuje Todor Živkov
- Rumunsko: demonstrace režim potlačoval, demonstrace v Bukurešti; svobodu si Rumuni museli tvrdě vybojovat, poprava Ceausesca a jeho ženy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

